

Csillagászat történet

A fertőrákosi „saroknapóra”

Külföldön gyakrabban előforduló típus a régi vertikális napórák között az úgynevezett saroknapóra. Ilyen napórát legtöbbször olyan épületre helyeztek, amelynek főfalai nem estek egybe a fő égtájakkal, és az egyik épületsarok fordult közel déli irányba. Így az egyik falsík körülbelül napkeltétől dél felé, a másik déltől napnyugtáig kap megvilágítást. A magyarországi napórák között azonban csak egyetlen ilyen rendszerű régebbi árnyékórát ismerünk, Győr–Moson–Sopron megyében, Soprontól nem messze, Fertőrákoson. (Keszthelyi S.: Magyar napóra-katalógus, 57. o., Budapest, 1983.). A napóra kutatását, vizsgálatát 1979–90. között a következők segítették: *Holl András, Klotz József, Balázs Zoltán, Keszthelyi Sándor, Lőrincz Miklós, Kondorosi Gábor, Bartha Lajos.*

A fertőrákosi épület – a Fő u. 153. sz. alatt – hajdan püspöki vízimalom volt, ma turisztaszálló. Jelenlegi alakját a 17–18. század fordulóján kapta. A műemlék épületen a homlokzat festett díszei, mint pl. a Madonna-, a Szent Flórián-, a Szent Sebestyén-kép, valamint a napóra stílusjegyek szerint a 18. században készültek.

A napóra a vízimalom toronyszerű szarnyának délre eső sarkán van. A két számlap nem szimmetrikus egymással, az ott húzódó kőfal miatt. A délkeleti számlap körülbelül 1,5x1,5 méteres, négyzet alakú, míg a délnyugati 2,0x1,2 méteres, téglalap alakú. A délkeleti számlap időbeosztása reggel 5 órától déli 12 óráig terjed, míg a délnyugatié délután 1 (13) órától kezdődik és 5 óránál (17) végződik.

A napórát többször is átfestették. Legutóbb a falképeket 1966-ban restaurálták az Országos Műemléki Felügyelőség munkatársai, mielőtt minden festékfolt lepergett volna a homlokzatról. Ugynevezett „Al secco” eljárással készültek, vagyis a már száraz vakolatra festették.

A számlap díszítése nem mutat avatott művészt, és erősen eltér a hagyományos árnyékóra motívumokról is. A számsor feletti, mutatók melletti teret töltötték ki festett figurákkal. A délkeleti számlapon egy ülő női alak a kezében tartott távcsővel az eget kémleli, amely tele van csillagokkal. Talán Urániát, a harmónia és az ég műzsáját próbálta az ismeretlen festő ábrázolni. A délnyugati számlapot csak csillagot borítják. A háttér régen fehér volt, mára már tojáskehé színűre sötétedett. A számok, figurák rajza nagyon primitív, nem vall gyakorlott festőre. Am maga a napóra nagyon jól szerkesztett, pontos. Az árnyékvető (pólosz), az óravonalak beállítása helyes, tehát hozzáértő kéz alkotása. A két külön árnyékvető vaspálca egymással párhuzamos, mindkettő a pólusra mutatott. Sajnos 1982-ben a DNY-i pálcát kiszakították a falból.

BUKA ADRIENNE